

Пише:
Љиљана
Лакич-Швракић

Септи Луис, септембра 2008.

Осма је година како се, почетком лета, организују у Forest Park-u, у Saint Louis-u, Missouri, SUSRETI SA ŠEKSPIROM под популарним називом "Shakespeare in the grass". После вишенedeljnih obilatih kiša konačno пар бистрих већери. Без влаге. Гледаоци опремљени стolicama на рasklapanje или prostirkama. Улаз бесплатан. Позорница је у удolini, добро осветљена и озвучена. Овога лета четри недеље лебдео је над Forest Park-ом дух Кralja Рићарда Трећег.

Мoj први сусрет са Кraljem Рићардом Трећим догодио се у "Kinoteци" у Београду на пројекцији филма у режији Sir Laurence-a Olivier-a који је и тумачио лик овог трагичног Шекспировог јунака. Тежак и мрачан филм са naglaskom на зло овapлоћено у vojводи од Gloucester-a из династије York-a. У то време још нисам била учила из историје о Рату Црвене и Беје Руђе, нити сам читала Шекспира. Но то ми није сметало да пратим догађаје вођене злочелима грбавог и хромог племића. Архетип злог владара (mada tada нисам знала шта је то архетип) био ми је познат из bajki, односно била ми је позната прича о злој кralјици из "Sнежане и седам патулјака". У поређењу са Рићардом Трећим деловала је готово безазлено.

Касније, на часовима историје научила сам да је Рићард Трећи био само један од оних који због моћи и борбе око престола нису презали од злочина. Звали су га "Bloody Richard" mada су убиства обављана по његовом налогу а не и његовом руком. Умео је да манипулише људима око себе познавајући њихове слабости. Готово да је хипотисао своје противнике volјом за моћ, fatalizmom и изнад свега својим интелектом. Макијavelistiчки манипулатор. А моћ привлачи људе...

Ту врсту хипнотичне моћи имао је и Charles Manson, holivudski убика по чијем је сценарију (inspirisanom чуvenom pesmom Beatles-a HELTER SKELTER) у лето 1969-te извршен масакр у кући редитеља Романа Поланског.

Sir Laurence Olivier је свог Рићарда Трећег градио следећи Шекспирову идеју трагедије у којој главни јунак на крају постаје жртва својих жртва и својих амбиција. Sir Olivier је читао историју

Thomas-a More-a gradeћи мрачну verziju Vojvode од Gloucester-a. Inspirisan је био такође и interpretacijom slavnog John-a Barrymore-a настојећи да је превазиде.

Успео је у том науму и номинovan за Oscar-a. Била је то peta nominacija Sir Olivier-a за најбоље глумачко ostvarenje.

Ову линију потпуног отуђења од свега људског, "divљег vepra", ogrezlog у mržnji према женама и политичкој корупцији, sledи крајем 90-ih и Al Pacino. Он, попут Sir Olivier-a, режира и тумачи лик главног јунака настојећи да до танчина проиникне у време и окружење како Рићардово тако и Шекспирово.

Одабрао је сјајну екипу: Sir John-a Gielgud-a, Vanessu Redgrave, Alec-a Baldwin-a, Winonu Ryder (у ulози zavedene Lady Anne) и Kevin-a Spacey-a који занатски прецизно представља личност Vojvode од Backingham-a.

И док у летној већери, седећи у travi, гледам поворку духова што progone сан Кralja Рићарда Трећег, учини ми се да осећам PRISUSTVO JOŠ NEKIH DUHOVA. (Духова оних код којих сам учила Шекспира.)

Кada Рићард Трећи (те већери у тумачењу Andrew-a Борбе) изговара: "I AM MYSELF ALONE" као да оживљава дух покојног beogradskog професора Владете Кошutiћа и сећање на његова предавања о Шекспирu. А професорова рећ :

"SAMOUSEBLJEN"
sasvim добро пристаје Рићарду Трећем.

Прошлог пролећа преминуо је амерички професор доктор Kellsie B. Harder. Својевремено сам код њега похађала курс "Шекспирова трагедија". О себи је, у шали, говорио као о Falstafu. Није волео своје име. Сматрао је да је женско, као оно у познатој песми Johny Cash-a

"A Boy Named Sue". Био је председник организације "American Name Society".

Сматрао је да нас име obeležava до краја живота. (I prezime, i prezime...)

А RICHARD је, по његовом тумачењу, теško име. Име које обaveзује. Označava снагу, вођу, hrabrost. Nosila су га три engleska kralja. Један је био Рићард Лавље Срце а други Krвави Рићард.

Мoj есеј "The Prince and the King" (о преображају raskalašnog princa Halla, који је drugovao са Falstafom, у plemenitog Kralja Henrija V-og) привукао је пајњу професора Hardera. Питао ме је где сам учила о Шекспирu. При-

"Kralj Рићард Трећи".

Opterećenost svim narečenim duhovima nimalo nije сметала да позитивно прихватим verziju тумачења дуha Рићарда Трећег, onako како га је тих већери prizивао и publici представио Andrew Borba.

Andrew Borba је професионални глумач средње генерације. Mada превашодно naklonjen pozorištu и posebno Шекспирu, глумио је и глуми и у TV-serijama и у филmovima. Pomenuću samo neke: "Enterprise", "Crossing Jordan" и "Monk".

Његов доживљај као и interpretacija Рићарда Трећег разликује се од one nadmoćне и прослављене karakterizacije Sir Olivier-a коју је sledио и Al Pacino.

CRNO JE NJIHOVA BOJA.

Има и Рићард Трећи Andrew-a Борбе davolsku боју али и ... kraljevsku. CRVENO I ZLATNO.

Више renesansno него srednjevekovno, utoliko више šekspirovsko и elizabethansko.

Time се nimalo не уmanjuje зло којим се управља Рићард Трећи, али је можда видљивије зло оних који га окружују, јер сем младих принчева и победника Richmond-a, сви остали у овој причи имају прљаве руке.

Andrew Borba ставља акцент на Шекспиров humor, crni humor, али битан за контекст.

Он је у правом смислу рећи CROOKBACK DICK. (Може и тако. PROMENE radi.)

Оvakav приступ izazвао је потпуно oprečna mišljenja kritike. Од поhvalnih до pogrđnih (од strane konzervativnijih струја). Оно што се не пориће је огромна енергија којом Andrew Borba zрачи тумачећи лик Кralja Рићарда Трећег. А енергија је била одлика Vojvode од Gloucester-a.

Zanimљив је komentar umetničkog direktora ovog festivala који каже:

"Šekspirova прича о моћи, politici и porodici, представљена nam изузетно obdarenim umeticima, podseća нас на нашу odgovornost као грађана, suseda и prijatelja да се čvrsto držimo нашег моралног kompassa – posebno у ovim nesigurnim vremenima..."

А VREMENA SU U AMERICI NESIGURNA...

Могућност или spremnost за PROMENU потпуно neizvesna.

◆